

בס"ד, ט' אדר התשפ"ו

מנחות מ"ו – זיקת שחיטה ותנופה, תנופה בלחם חליפי, ושתי הלחם ללא כבשים

שאלות:

1. לאריאל נשברה אחת מהחלות של קרבן התודה לאחר השחיטה, האם הוא צריך להביא קרבן חדש?

זיקת שחיטה ותנופה בין הלחם לכבשים

- ראינו בדף הקודם שרבי עקיבא וכן ננס נחלקו בשאלה האם שתי הלחם מעכבים את הכבשים או להפך. רבי יוחנן אמר ששניהם מודים שלאחר פעולת השחיטה הלחם והכבשים "הזקקו" זה לזה, ואם כל אחד מהם אבד או נפסל – גם השני נפסל.
- עולא אמר שחכמי ארץ ישראל שאלו: האם גם פעולת התנופה (שעושים בלחם ובכבשים כשהם עוד חיים) עושה זיקה ביניהם? הגמרא אומרת שלא ניתן להוכיח מדברי רבי יוחנן שדווקא שחיטה עושה זיקה ותנופה לא; כי אולי הוא הזכיר רק את השחיטה כי בה הוא היה בטוח, ובנוגע לתנופה הוא הסתפק. לכן השאלה נשארה ב"תיקו".
- רבי יהודה בר חנינא שאל את רב הונא בריה דרב יהושע: הרי הפסוק "קִדְּשׁ יְהוָה לְדִ" לְכֹהֵן" מופיע בתורה אחרי מצוות התנופה. וראינו בדף הקודם שבן ננס ורבי עקיבא נחלקו לגבי הפירוש שלו – מי מעכב את מי. אם התנופה הייתה עושה זיקה ביניהם, הם לא היו צריכים לחלוק, כי שניהם היו מעכבים זה את זה באופן אוטומטי. זה סימן שהם לא מודים שתנופה עושה זיקה.
- רב הונא עונה שהפסוק הזה נאמר גם אחרי השחיטה ובכל זאת הם חולקים מי מעכב, הסיבה היא שהם חולקים לפני השחיטה, ומפרשים את הפסוק "יהיו קודש לשם לכהן" ויינתנו לכהן בסוף התהליך ומזה נגזרת מחלוקתם. ואם ככה, אפשר לפרש אותו באותו אופן – שהעיכוב של אחד מהרכיבים, כי בסוף הוא יינתן לכהן שייך לפני התנופה, ולכן אין מהפסוק הוכחה מה קורה אחרי התנופה לכאן או לכאן.
- הגמרא מקשה על הקביעה ששחיטה עושה זיקה: למה בקורבן תודה הדין הוא שאם הלחם נפסל אחרי השחיטה (למשל נפרס או יצא), הקורבן עצמו לא נפסל למרות שהוא צריך להביא קרבן חדש, ודמו נזרק "לשם שלמים". אם השחיטה יוצרת זיקה, הקורבן היה צריך להיפסל יחד עם הלחם!
- הגמרא מתרצת שקורבן תודה הוקש לשלמים ללא הלחם, שנאמר: "זָבַח תּוֹדַת שְׁלָמִי". המשמעות היא שכשאינן לחם, התודה חוזרת להיות קורבן שלמים רגיל וקריבה בלי לחם ולא עולה לבעלים (אם כי בטומאה הציץ מרצה). אבל כבשי עצרת נקראו "שלמים" ביחד עם הלחם, ולכן בהם השחיטה כן עושה זיקה שמחברת אותם.

2. אסף הקריב קרבן חטאת של נזיר, האם החלות של הנזיר התקדשו?

תנופה בלחם חלופי

○ **רבי ירמיה** דן במקרה שבו הניפו את הלחם והכבשים ואז הלחם אבד, בהנחה שתנופה לא עושה זיקה: אם הביאו לחם אחר במקום הלחם שאבד – האם הלחם החדש טעון תנופה מחדש עם הכבשים?

▪ הגמרא מסבירה שאם הכבשים אבדו – ודאי שצריך תנופה חדשה, הם הגורם העיקרי, כי כתוב עליהם "וְהִנִּיף אֹתָם הַכֹּהֵן". ולפי **בן ננס**, שסובר שהכבשים הם העיקר, ודאי שלא צריך להניף שוב את הלחם.
השאלה היא רק לפי שיטת **רבי עקיבא** שסובר שהלחם הוא העיקר: האם בגלל שהלחם הוא העיקר הוא חייב בתנופה חדשה, או שמא בגלל שהמתירין שלו (הכבשים) כבר הונפו, לא צריך תנופה נוספת? והשאלה נשארה ב"תיקו".

○ **אביי** שאל את **רבא**: למה דווקא שני כבשי השלמים הם אלו שמקדשים ומעכבים את הלחם, ולא שאר הקורבנות שבאים עם הלחם בספר ויקרא (שבעה כבשים, פר ואילים שהם עולות)?

○ **רבא** תירץ בהתחלה שזה בגלל שהם מונפים ביחד עם הלחם. הגמרא הקשתה על זה מקורבן תודה – שם הקורבן והלחם לא מונפים ביחד, ובכל זאת שחיטת הקורבן מקדשת את הלחם ומעכבת אותו (שאם אין תודה אין לחם).

○ לכן הגמרא הציעה הסבר אחר: כמו שבתודה מה שמעכב את הלחם הוא קורבן השלמים, גם כאן מה שמעכב את הלחם הוא קורבן השלמים (שני הכבשים), בעוד ששאר הקורבנות שבאים עם הלחם הם עולות.

הגמרא דחתה גם את ההסבר הזה: כי בשתי הלחם יש קורבנות נוספים שמובאים יחד עם השלמים, אז אולי כולם צריכים לעכב? (בניגוד לתודה, שם יש רק את קורבן השלמים).

○ לכן הגמרא מביאה את ההסבר הסופי ולומדת את הדין מאיל נזיר. כמו שבנזיר יש קורבנות נוספים (חטאת ועולה), אבל רק האיל (שהוא שלמים) הוא זה שמקדש את הלחם שבסל, ככה גם בשתי הלחם – רק קורבן השלמים מקדש. המקור הוא הפסוק: "וְאֵת הָאֵיל יַעֲשֶׂה זֶבַח קְלָמִים לַד' עַל סַל הַמִּצּוֹת", המלמד ששחיטת השלמים היא הפעולה שמקדשת את הלחם.

3. כבשי העצרת ברחו, האם אפשר לאכול את שתי הלחם?

שתי הלחם הבאות בפני עצמן ללא כבשים – אכילה או שריפה?

○ הברייתא אומרת: שלפי **רבי עקיבא**, אם אין כבשים מביאים את שתי הלחם לבדן. ובמקרה כזה מניפים את הלחם, אבל מחכים ש"תעובר צורתן" (כלומר, שיישאר בלינה וייפסלו) ורק אז שורפים אותן.

הגמרא שואלת ממה נפשך אם הלחם עומד לאכילה – שיאכלו אותו מיד, ואם הוא עומד לשריפה – שישרפו אותו מיד! למה צריך לחכות שייפסל בלינה? ומביאה שלושה הסברים של **רבה ורבא** שסוברים שהלחם נועד לאכילה, ושל **רב יוסף** שסובר שהוא נועד לשריפה.

○ שיטת **רבה**:

▪ מעיקר הדין הלחם עומד לאכילה. הסיבה שלא אוכלים אותו היא גזירה של חכמים, שמא בשנה הבאה יזדמנו כבשים והאנשים יטעו ויאכלו את הלחם מיד בלי לחכות

שהכבשים יתירו אותו. מכיוון שהלחם נחשב קדוש וראוי לאכילה ורק הגזירה מונעת את אכילתו, לא שורפים אותו עד שיפול בו פסול אמיתי של לינה.

- הוכחה: **רבה** מביא ראייה מהדיון בין **בן בוכרי** ל**רבן יוחנן בן זכאי**. שם מוזכר שהכהנים שרוצים להיפטר מתשלום מחצית השקל, טענו שאז שתי הלחם שייכות להם כי הם תורמים למחצית השקל, ולכן אסור לאכול אותן (כי "מנחת כהן לא תיאכל"). משתמע מהדיון שם, ששתי הלחם שבאות לבדן באמת מיועדות לאכילה.

- **אביי** דוחה את הראייה ואומר שאולי מדובר שם רק על לחם שבא יחד עם הכבשים ורק אז הוא נאכל. (ואי אפשר להביא ראייה מלחמי תודה שהם לכאורה מנחת כהן שנאכלים לכהנים כשהם מביאים את הקורבן ולכן אצלינו מדובר על לחמים ללא כבשים, כי לחמי תודה לא נקראים "מנחה", אבל שתי הלחם כן נקראות "מנחה" וחל עליהן האיסור של מנחת כהן).

○ שיטת **רב יוסף**:

- מעיקר הדין הלחם עומד לשריפה, כי ללא כבשים אין לו גורם שמתיר אותו לאכילה. הסיבה שלא שורפים מיד היא שאין שורפים קודשים ביום טוב.
- **אביי מקשה** שאם השריפה היא מצווה, היה צריך לשרוף ביום טוב עצמו (כמו בפר ושעיר של יום הכיפורים). זה לא דומה לקודשים שנועדו לאכילה ונפסלו באופן אקראי, שבהם באמת דוחים את השריפה.
- לכן **רב יוסף** מתקן: שהגזירה היא שמא יזדמנו כבשים בהמשך אותו יום, ואז יניפו אותם עם הלחם ויאכלו אותם.
- **אביי** שואל אם ככה, למה משאירים אותם כל הלילה? שישרפו את הלחם מיד אחרי הצהריים (אחרי תמיד של בין הערביים), כשיודעים שכבר לא יבואו כבשים!
רב יוסף עונה שבאמת הביטוי "תעובר צורתן" הכוונה היא שעבר זמן הקרבתם (סוף היום), ובאמת שורפים אותם באותו יום בערב.

○ שיטת **רבא**:

- מעיקר הדין הלחם עומד לאכילה. הסיבה לשריפה היא הגזירה שהזכיר **רבה** מקודם, אבל ההוכחה של **רבא** לכך שהלחם עומד לאכילה היא שונה. הוא לומד את הדין מהמילה "בְּפִנְיָם" שנאמרה בשתי הלחם. הוא מקיש אותן לביכורים רגילים – כמו שביכורים באים בפני עצמם ונאכלים, ככה גם שתי הלחם שבאות בפני עצמן עומדות לאכילה.